

Protocol Sociaal Gedrag basisschool de Venen - Reeuwijk

Inhoud

- Algemeen
- Rol opvoeder
- Opvoedingsvaardigheden versus de ontwikkelingsfase van het kind
- Rol van de School
- Monitoring
- Rots en Water
- Hoe nu verder
- Bronvermelding

Algemeen

Om op een adequate wijze te participeren in de maatschappij is het van belang dat kinderen zich een aantal sociaal-emotionele vaardigheden eigen maken. Al vroeg maken kinderen deel uit van een groep. Eerst is dit enkel het eigen gezin en naaste familie, later gaan ze veelal naar de peuterspeelzaal of kinderdagverblijf waar ze met andere kinderen en leidsters te maken hebben. Aansluitend gaan ze naar de basisschool en kunnen sportverenigingen en de vriendenkring een belangrijke rol gaan spelen. Binnen al deze situaties is het van belang dat kinderen op een juiste manier met zichzelf en anderen (leren) omgaan. Sociaal competent gedrag bestaat niet uit losse vaardigheden, het zijn sociale, emotionele en cognitieve elementen die onderling met elkaar verbonden zijn.

Kinderen maken zich al op heel jonge leeftijd sociaal-emotionele vaardigheden eigen. Dit begint al met een paar weken wanneer een baby voor het eerst lacht naar zijn vader of moeder. Doordat hier positief op gereageerd wordt, zal het kind dit vaker gaan herhalen. En zo ontstaan langzaam de eerste sociale vaardigheden, het kind leert contact te maken met de mensen om hem heen. De ontwikkelingen die het kind in de jaren hierna doormaakt zijn enorm en dat geldt ook voor de ontwikkeling van de sociale vaardigheden.

Rol opvoeder

Kinderen ontwikkelen zich doordat ze bepaalde vaardigheden opdoen. Dat zijn ervaringen met hun (professionele) opvoeders, andere mensen en de materiële omgeving. Het gaat bij deze vaardigheden om interactievaardigheden in het directe contact met het kind en om vaardigheden in het creëren van voorwaarden om de ontwikkeling van het kind zo goed mogelijk te laten verlopen.

Interactievaardigheden

1. Emotioneel ondersteunen

Emotionele ondersteuning bieden is een gevoel van geborgenheid geven aan het kind, zodat het zich veilig en op zijn gemak voelt. Hierdoor kan een kind zijn aandacht richten op zijn omgeving en is hij vrij om nieuwe indrukken op te doen en te leren van wat hij ervaart. Concreet betekent emotioneel ondersteunen dat de opvoeder op een positieve manier duidelijk zijn of haar betrokkenheid laat blijken bij wat het kind doet en ervaart (troosten, complimentjes geven, aanmoedigen, interesse tonen).

2. Respect voor autonomie

Wanneer een kind zich emotioneel ondersteund voelt door de opvoeder, gaat het op verkenning uit. Het is van belang dat de opvoeder het kind daarbij zo veel mogelijk de ruimte geeft en het respecteert in zijn autonomie. In de praktijk van de opvoeding betekent 'respect voor de autonomie' de zelfstandigheid bevorderen en de eigenheid van het kind respecteren.

3. Structuur bieden en grenzen stellen

Om tegemoet te komen aan de groeiende behoefte aan zelfstandigheid en autonomie van het kind is het van belang dat een kind ervaart dat er een vaste structuur is en dat er grenzen zijn. Hoewel dit aspect tegenover het vorige lijkt te staan (hoe meer regels, hoe minder ruimte voor eigen inbreng van het kind), geeft het bieden van structuur juist het houvast dat nodig is voor het kind om zelfstandig activiteiten te ondernemen.

4. Informatie en uitleg geven

Om de wereld te leren begrijpen, heeft een kind informatie en uitleg nodig. Het is belangrijk dat de informatie en uitleg aansluit bij de behoefte, de belevingswereld, de aandacht en het ontwikkelingsniveau van het kind. Naarmate de informatie van betere kwaliteit is, draagt deze meer bij aan de ontwikkeling van het kind. Het kind kan met de informatie zelfstandig verder waarmee hij bezig is, krijgt het gevoel dat hij serieus genomen wordt en wordt zekerder van zichzelf.

Overige vaardigheden

Naast de directe interactie met het kind, heeft de opvoeder ook gedeeltelijk invloed op ervaringen die het kind opdoet met anderen en met de materiële omgeving. Dit vraagt vaardigheden van opvoeders in het creëren van voorwaarden voor een goede ontwikkeling van het kind. Zo kan er (in samenspraak met het kind) gekozen worden voor bepaalde activiteiten, bepaald speelgoed, een bepaalde binnen- en buiteninrichting, een bepaald kinderdagverblijf, een bepaalde school, een bepaalde sportclub en kunnen (bepaalde) vriendschappen al dan niet gestimuleerd worden. Vaak zullen opvoeders die de interactievaardigheden goed beheersen de overige vaardigheden die we hier noemen ook wel bezitten. Zij zijn immers in staat om in het algemeen keuzes te maken die goed zijn afgestemd op het kind. Daarnaast spelen ook andere vaardigheden van opvoeders een rol. Wanneer

zich problemen voordoen of dreigen voor te doen rondom of met het kind, moeten opvoeders in staat zijn deze het hoofd te bieden.

Tot slot spelen algemene probleemoplossingsvaardigheden ook een rol. Opvoeders die om welke reden dan ook hun eigen leven niet goed op orde hebben (verslaving, financiële problemen, relatieproblemen), lopen het risico dat dit zijn weerslag heeft op de opvoeding van het kind.

Type opvoeding

Ouders spelen een sleutelrol in de sociale ontwikkeling van hun kind. Natuurlijk is het type opvoeding dat een kind geniet hierbij van groot belang. Hoe beïnvloeden bepaalde opvoedingssoorten het sociale gedrag van kinderen precies?

1. **Autoritaire opvoeding**

Het kind wordt onderworpen aan de wil van zijn ouders en wordt nauwelijks gekoesterd. De ouder is de baas en het kind moet precies doen wat hem wordt gezegd. Zo krijgt het kind niet de kans om voor zichzelf te denken, waardoor hij aan zichzelf gaat twijfelen. Hij zal weinig tot geen initiatief tonen: hij trekt zich terug wanneer hij zich in het gezelschap van andere kinderen bevindt.

2. **Permissieve opvoeding**

Permissieve ouders koesteren hun kinderen weliswaar, maar schieten tekort in het disciplineren en belonen ervan. Deze opvoedingssoort wordt ook wel de verwennende soort genoemd. Kinderen krijgen alles in hun schoot geworpen en leren niet meer het principe 'voor wat, hoort wat'. Deze kinderen zullen zich egoïstisch gedragen en zich niet bezighouden met de behoeftes van anderen.

3. **Autoritatieve opvoeding**

Deze opvoedingsstijl wordt door pedagogen gezien als de meest geslaagde manier op een kind een gezonde dosis inlevingsvermogen te laten ontwikkelen. De ouders stellen redelijke grenzen en leggen alles uit met behulp van gezag en liefde. Ze zijn warm en respectvol. Ze bespreken met hun kinderen wat voor effecten bepaalde acties op anderen zullen hebben. Ze verwachten onder andere van hun kind dat hij wat karweitjes doet en geven hem bijvoorbeeld de kans om onbaatzuchtige daden te stellen. Het kind leert zich te verplaatsen in een ander en zal iemand snel te hulp schieten.

Opvoedingsvaardigheden versus de ontwikkelingsfase van het kind

Bovengenoemde opvoedingsvaardigheden zijn beschreven los van de ontwikkelingsfase waarin het kind zich bevindt. Of het nu gaat om een baby of een puber, de beschreven opvoedingsvaardigheden zijn in elke ontwikkelingsfase van een kind belangrijk. Maar de concrete opvoedingshandelingen en bepaalde ontwikkelingsthema's verschillen wel in de verschillende ontwikkelingsfasen.

In de loop van de ontwikkeling van baby naar volwassene zijn verschillende thema's te onderscheiden die kenmerkend zijn voor een bepaalde periode in de ontwikkeling. Dit wordt aangeduid met de term ontwikkelingsopgaven. Een ontwikkelingsopgave is bijvoorbeeld het opbouwen van een goede gehechtheidsrelatie met de opvoeder of goed kunnen omgaan met leeftijdsgenoten. Ontwikkelingsopgaven zijn psychologische opdrachten waarmee elk mens in de loop van zijn ontwikkeling in een min of meer vaste volgorde geconfronteerd wordt. Door die opdrachten goed te vervullen doet een mens kennis en vaardigheden op en ontwikkelt zich. De kerngedachte hierbij is dat het niet goed oplossen van een eerdere ontwikkelingsopgave gevolgen heeft voor latere ontwikkelingsopgaven. Die latere opgaven kunnen dan niet of onvoldoende uitgevoerd worden, waardoor de ontwikkeling kan stagneren of ontsporen. Om dit te voorkomen is het belangrijk dat kinderen bij elke ontwikkelingsopgave voldoende ondersteund worden. Dit betekent dat de pedagogische omgeving goed afgestemd moet zijn op de ontwikkelingsopgaven die voor het kind op dat moment spelen.

1. Ontwikkelingsopgaven voor kinderen van 0 – 2 jaar

De belangrijkste ontwikkelingsopgave voor het kind in deze periode is het opbouwen van een veilige gehechtheidsrelatie met een of meer volwassenen. Veilig gehechte kinderen kunnen hun opvoeder gebruiken als veilig basis van waaruit zij hun omgeving kunnen verkennen. In de loop van het tweede jaar worden autonomie en individuatie steeds belangrijker. Het kind gaat steeds meer initiatieven nemen en kan onafhankelijk van de opvoeder succes en bevrediging bereiken. In deze periode wordt de basis gelegd voor vertrouwen in anderen en voor vertrouwen in de eigen competentie.

2. Ontwikkelingsopgaven voor kinderen van 2 – 4 jaar

In deze periode ontwikkelt zich het vermogen van het kind zich iets voor te stellen dat er niet meer is, evenals het vermogen tot imitatie. Ook komt de taalontwikkeling op gang. Er is sprake van een duidelijke opbouw van kennisstructuren en symbolische of representatieve vaardigheden (begin van 'alsof-spel, probleemoplossend spel, oog voor verhaaltjes en dagelijkse routines). In de loop van het derde jaar beginnen leeftijdsgenootjes een rol te spelen (begin van samenspelen). De peuter moet in staat zijn constructief met leeftijdsgenootjes om te gaan en niet voortdurend in conflict met of afzondering van hen te zijn. Dit vereist ook het beheersen van communicatieve vaardigheden. Ook ontwikkelt zich in deze periode het vermogen om zich aan te passen aan de eisen die opvoeders stellen (socialisatie), eerst op grond van externe regulatie en vervolgens door middel van zelfcontrole van het kind (zindelijkheid, impulscontrole, afblijven van sommige dingen). Tenslotte is ook de identificatie met de sekse-rol als jongen en meisje een centraal thema in deze periode.

3. Ontwikkelingsopgaven voor kinderen van 4 – 12 jaar

In deze periode neemt de autonomie verder toe. Dit uit zich ook in het snel toenemend vermogen van het kind om voor zichzelf te zorgen (zichzelf wassen en aan- en uitkleden, eten). Verder begint het vermogen tot decentratie zich te ontwikkelen (andermans perspectief leren zien). Tot slot wordt het kind in deze periode geconfronteerd met de maatschappelijke eis om te leren lezen, schrijven en rekenen. Daarnaast moet het zich in de schoolse situatie ook een taakhouding eigen maken om zich gedurende (steeds) langere tijd te concentreren op schoolse taken. In de omgang met de leerkracht is het noodzakelijk om de leerling-rol aan te nemen. Naast de schoolse vaardigheden is ook het vermogen om wederkerige relaties op te bouwen met vriendjes/vriendinnetjes en het geaccepteerd worden door de groep een belangrijke ontwikkelingstaak in deze periode. In de omgang met leeftijdgenoten moet het kind leren zijn egocentrische houding steeds meer te laten varen.

4. Ontwikkelingsopgaven voor jongeren van 12 – 16 jaar

In deze periode staat een verdergaande emotionele zelfstandigheid van het kind centraal. De overgang naar het voortgezet onderwijs geeft daarbij een belangrijke aanzet. Ook treden er in deze periode lichamelijke veranderingen op, die het begin van de puberteit markeren. Het kind moet ten opzichte van het eigen lichaam, ten opzichte van leeftijdgenoten en ten opzichte van de ouders een nieuwe eigen positie gaan innemen. Seksualiteit gaat een steeds grotere rol spelen in de omgang met leeftijdgenoten. Een en ander leidt tot een nieuw waardensysteem en een nieuw gevoel van persoonlijke identiteit en het ontwikkelen van een positieve houding ten opzichte van opleiding, beroepskeuze en samenleving.

Factoren die van invloed zijn op de opvoeding en ontwikkeling

1. Intrapersoonlijke factoren (persoonskenmerken)

Bij de intra persoonlijke factoren zien we genetische, biologische factoren en factoren die betrekking hebben op de mate waarin het kind eerdere ontwikkelingsopgaven succesvol heeft opgelost. Voorbeelden van factoren waarvan onderzoek heeft laten zien dat ze van belang zijn voor de opvoeding en ontwikkeling zijn: temperament van het kind, hyperactiviteit, impulsiviteit, prikkelbaarheid, intelligentie, schoolprestaties, sociale kennis en vaardigheden, taalontwikkeling en normbesef.

2. Factoren in de directe sociale omgeving (zoals gezinssituatie, leefklimaat op school, opvoedingsvaardigheden van ouders en beroepsopvoeders)

Hier gaat het om structurele factoren, zoals de gezinssituatie, leefklimaat op school en kenmerken van de peergroep en om interpersoonlijke factoren (ondersteuning door ouders, beroepsopvoeders, leerkrachten, leeftijdgenoten, partner en sociaal netwerk)

3. Factoren in de buurt, cultuur en samenleving

Hier gaat het om sociale cohesie in de buurt, controle op gedrag in de buurt, mobiliteit in de buurt, duidelijkheid van normen in de buurt, voorkomen van geweld en criminaliteit, enz.

Rol van de school

Bij de sociale en de emotionele ontwikkeling van het kind is de rol van de school als opvoeder van groot belang. Een groot deel van de ontwikkeling van het kind vindt plaats in de schoolse tijd. Reden voor de school om deze ontwikkeling op adequate wijze te monitoren. Wij maken hierbij gebruik van de 'Basisleerlijn Sociaal Gedrag' (zie bijlage), waarin de verschillende fases van ontwikkeling staan beschreven. Kinderen ontwikkelen zich stapsgewijs. Deze stappen kunnen worden samengevat in een ontwikkelschets.

1. Ontwikkelschets groep 1 en 2

Het toenemende ik-besef vraagt in deze periode om veel ondersteuning bij de ontwikkeling van een realistisch en positief zelfbeeld. Dit is ook bij uitstek de periode waarin kinderen door spel laten zien wat zij oppakken uit de socialisatie in gezins- en familieverband. Als gevolg van het toenemend ik-besef worden kinderen zich bewust van de eigen kwetsbaarheid. Hierdoor hebben ze nogal eens last van angstgevoelens. Ook is er in deze periode vaak sprake van sterk wisselende emoties. Jonge kinderen uiten zich heel veel met hun lichaam en hebben grote behoefte aan lichamelijk contact. Door kinderen de gelegenheid te geven gevoelens en gedachten te uiten, er met elkaar over te praten, leren ze met eigen gevoelens en gedachten om te gaan. Deze ondersteuning door volwassenen is niet in elke groep gebruikelijk.

Kleuters zijn meestal nog te zeer op zichzelf gericht om zich in te kunnen leven in de ander. Ze gaan ervan uit, dat de ander net zo denkt en voelt als zij. Langzamerhand beginnen ze overeenkomsten en verschillen op te merken. Ze ontdekken het anders-zijn van de ander. Zeker in situaties waarin kinderen in contact komen met een omgeving waarin de verschillen samenhangen met etnische verschillen. Deze ontwikkeling kunnen leerkrachten stimuleren door regelmatig sociaal gevoelig gedrag en het inlevingsvermogen te versterken. Verder leren de kinderen al doende om te gaan met conflicten, afspraken en regels. En ontdekken ze het belang daarvan. Met name in de kleutergroepen gaan er vaak geen vijf minuten voorbij zonder 'sociaal verkeersongeval'. Deze situaties zijn belangrijke oefenmomenten voor het leren omgaan met conflicten.

Iedere kleuter brengt een eigen wereld met zich mee. Met name de school brengt hen in aanraking met andere opvattingen en gewoonten. Kleuters laten zich er gemakkelijk beïnvloeden. Zowel positieve als negatieve invloeden krijgen alle ruimte, want waarden en normen beginnen zich nog maar net te ontwikkelen. Goed en slecht zijn nog vage begrippen en gedrag wordt beoordeeld op de materiële gevolgen en niet op de achterliggende bedoelingen. De dagelijkse praktijk biedt volop aanknopingspunten om kinderen te laten zien en ervaren dat mensen soms verschillende opvattingen hebben.

2. Ontwikkelschets groep 3 en 4

Door het toenemend ik-besef en het besef bij een bepaalde groep te horen, gaan de kinderen in deze periode steeds nadrukkelijker reflecteren op zichzelf: mogelijkheden, beperkingen, (uiterlijke) kenmerken, wensen, gevoelens en eigenschappen. Nieuw daarbij is dat ze zichzelf ook steeds nadrukkelijker gaan vergelijken met anderen. Deze nadere kennismaking vraagt veel ondersteuning, gericht op de ontwikkeling van een realistisch en positief zelfbeeld. Aanvankelijk zijn stemmingswisselingen nog heel gewoon. Langzaam maar

zeker worden de kinderen evenwichtiger. In het begin kennen ze vaak nog veel angsten die voor een deel samenhangen met de veranderende schoolsituatie: andere en tegenstrijdige eisen, meer pressie thuis om toch vooral maar goed je best te doen.

Kinderen in deze periode identificeren zich nog heel sterk met hun ouders of verzorgers en ook met oudere kinderen (imiteren van gedrag). Daarnaast gaan ze zich meer richten op en identificeren met leeftijd- en seksegenootjes. Ze doen hierbij steeds meer ervaring op met agressief gedrag, eer ophouden, conflicten, opkomen voor zichzelf en rekening houden met anderen.

3. Ontwikkelingschets groep 5 en 6

Kinderen in deze periode vertonen over het algemeen een toenemende mate van emotionele stabiliteit en een redelijke dosis zelfvertrouwen. Ze worden zich ervan bewust dat eigenschappen en vaardigheden niet vastliggen, maar zich ontwikkelen onder invloed van leeftijd, oefening en sociale omgeving. Ze richten zich in het algemeen steeds sterker op leeftijd- en seksegenoten en zijn ook steeds beter in staat zich in te leven in de ander en daarmee rekening te houden. Het verwerven van een plaats en status in de groep geeft nogal eens nabootsing van gedrag van de meest actieve en dominante groepsleden te zien. Ze vertonen een toenemende mate van onafhankelijkheid, laten steeds meer een eigen mening horen en claimen meer eigen verantwoordelijkheid

4. Ontwikkelingschets groep 7 en 8

In het algemeen zien we in deze periode de behoefte aan zelfstandigheid, privacy, een eigen mening en eigen verantwoordelijkheid sterk toenemen. Kinderen worden vaak als oudsten aangesproken. De toegenomen zelfstandigheid uit zich vaak in een kritische houding tegenover voorschriften en gedragingen van opvoeders en andere volwassenen.

Monitoring

Structurele aandacht voor sociale competentie staat bij ons hoog op de agenda. Want bij vakken als rekenen, taal, wereldoriëntatie en gym blijkt vaak dat het niet vanzelfsprekend is dat leerlingen kunnen samenwerken. Ook moeten leerkrachten vaak ruzies tussen leerlingen sussen en oplossen. Maar ook als er niet direct problemen zijn, zal de school aandacht besteden aan de sociale competentie van de leerlingen. Want een goede 'sociale bagage' is de basis om deel te nemen aan de maatschappij, nu en later.

Om de verschillende stappen van ontwikkeling van het basisschoolkind te kunnen monitoren zal gebruik worden gemaakt van de Basisleerlijn Sociaal Gedrag, ontwikkeld door de CED-Groep. Leerkrachten kunnen via de Leerlijn de sociale ontwikkeling van hun leerlingen inzichtelijk krijgen en houden. Wij zoomen hierbij in op de kerndoelen voor Zelfbeeld (jezelf presenteren, een keuze maken en opkomen voor jezelf) en Sociaal Gedrag (ervaringen delen, aardig doen en omgaan met ruzie).

Aan de hand van de Basisleerlijn Sociaal Gedrag zal per groep een groepsgemiddelde worden bepaald (P80).

- Is dit groepsgemiddelde conform de leerlijn, dan zal interventie slechts noodzakelijk zijn als de groep onder het gemiddelde (P10) voor onrust in de groep zorgt.
- Is het groepsgemiddelde lager dan zou moeten, dan is interventie wenselijk/noodzakelijk

Rots en Water

Om de leerlingen te begeleiden bij de diverse stappen in de sociale ontwikkeling wordt gebruik gemaakt van de methode 'Rots en Water'. Het Rots en Waterprogramma richt zich op bewustwording van eigen kracht en mogelijkheden en het vermogen om met andere mensen samen te spelen, samen te werken en samen te leven in een veranderende, multiculturele samenleving. Rots en Water richt zich op de fundamentele basisbehoeftes van het kind (veiligheid, liefde, sociale contacten, respect, zelfverwezenlijking) en de daarmee samenhangende basisvaardigheden om die behoeftes te kunnen verwezenlijken. Het Rots en Waterprogramma gaat ervan uit dat veiligheid een basisvoorwaarde is voor verdere groei. Een kind, een mens dat zich veilig voelt zal contact zoeken met een ander om samen te spelen en samen te zijn. Een kind dat zich onveilig voelt zal muren om zich heen optrekken en egoïstisch en egocentrisch gedrag gaan ontwikkelen en tentoonspreiden.

Sociale competenties zijn in een immer veranderende samenleving van levensbelang geworden. Als je jezelf niet kent, dan begrijp je een ander ook niet en wordt het erg moeilijk met die ander(en) een respectvolle relatie op te bouwen. Sociale competentie betekent heel eenvoudig dat kinderen van jongs af aan met elkaar leren samen te spelen. Samen spelen leidt tot samen werken en dat leidt tot samen kunnen leven. Spelen, werken en leven gebaseerd op duidelijke, respectvolle regels. Respect voor elkaars eigenheid en vrijheid.

In het Rots en Water programma gaat het om een bewustwordingsproces. Bewustwording van de eigen gevoelens en emoties zoals die zich in het lichaam uitdrukken, en bewustwording van eigen kwaliteiten en mogelijkheden. Het woord 'bewustwording' is voor velen, zeker voor kinderen, een vreemd woord. Daarom wordt het woord bewustwording in Rots en Water vervangen door het woord 'kasteel'. In Rots en Water worden rotskastelen, waterkastelen en ademkastelen gebouwd. En die kastelen leiden tot een gevoel van zekerheid en eigenheid zodat, vanuit deze sterke en rustige basis, met de ander contact kan worden gemaakt. Heel simpel gezegd: 'Rots en Water zet kinderen in hun kracht'.

De psychofysieke didactiek: doen – denken – praten

Rots en Water kenmerkt zich door de unieke psychofysieke didactiek, hetgeen wil zeggen dat, startend vanuit een fysieke invalshoek, mentale en sociale vaardigheden worden aangereikt en verworven. Voor het ontwikkelen van een eigen identiteit is een goede sociaal-emotionele ontwikkeling nodig. Deze ontwikkeling omvat twee deelgebieden: de fysiek-emotionele ontwikkeling (leren door ervaren en doen) en de verbaal-emotionele ontwikkeling (leren door verwoorden en verbale uitwisseling). Beide ontwikkelingsgebieden zijn belangrijk en dienen in onderwijs en begeleiding een gelijkwaardige plaats te krijgen. In het Rots en Water programma worden beide ontwikkelingswegen samengevoegd.

Het programma is zeer fysiek en wordt ondersteund door korte groepsgesprekken, waarin ruimte is voor zelfreflectie en het maken van korte opdrachten. Voor deze invalshoek is gekozen omdat vooral jongens in de eerste plaats fysiek in de wereld zijn. Zij beschikken over een enorme dosis energie die uitnodigt, en soms dwingt, tot bewegen. Daarnaast is het ook zo dat de meeste jongens, vergeleken met de meeste meisjes, meer moeite hebben met het verwoorden van gedachten, gevoelens en emoties. Een psychofysieke didactiek vangt twee vliegen in één klap. Jongens wordt geleerd hun energie te beheersen en te richten en tegelijkertijd worden via fysieke vormen van communicatie

andere communicatievaardigheden aangeleerd. En meisjes ervaren dat zij sterker zijn dan zij dachten en bij hen wordt deze kracht juist gestimuleerd. Jongens en meisjes leren dat zij keuzes kunnen maken, dat zij 'Nee' kunnen zeggen, dat ze voor zichzelf kunnen opkomen, dat ze tot heel veel in staat zijn en dat het geweldig is als dit allemaal samen met anderen kan gebeuren.

De bouwstenen van het Rots en Water programma zijn *zelfbeheersing*, *zelfreflectie* en *zelfvertrouwen*. Deze thema's worden door vier rode draden met elkaar verbonden:

1. Het leren gronden (stevig en ontspannen staan), centreren (adem in de buik) en richten van de aandacht (focus)
2. De ontwikkeling van *lichaamsbewustzijn-emotioneel bewustzijn-zelfbewustzijn*. Emoties drukken zich in het lichaam uit in de vorm van spierspanningen. Meer bewustzijn van het lichaam kan daarom leiden tot meer inzicht en ervaring van de eigen reactiepatronen.
3. De ontwikkeling van fysieke communicatievormen als basis voor de ontwikkeling van andere, meer verbaal georiënteerde, vormen van communicatie.
4. Het Rots en Water concept: de harde, onwrikbare rotshouding versus de beweeglijke, verbindende waterhouding.

Wat is Rots en wat is Water?

Hierin kunnen wij drie houdingen onderscheiden: fysiek, mentaal en sociaal

Rots:

- Rotshouding fysiek: de spieren worden aangespannen, de ademhaling wordt gecontroleerd vanuit de buik en je voeten staan stevig op de grond. Een eventuele aanval wordt opgevangen met een rotsvaste en harde afweer
- Rotshouding mentaal: ieder gaat zijn eigen weg. De rotshouding confronteert je met je eigen mening en standpunt. Het is een sterk wapen bij groepsdruk
- Rotshouding sociaal: de leerling leert zich af te sluiten voor mening en gevoelens van anderen. Dat is positief op het moment dat er sprake is van groepsdruk. Het is negatief als een kind deze houding aanneemt uit onmacht omdat het niet in staat is om ideeën, standpunten en gevoelens uit te wisselen.

Water:

- Waterhouding fysiek: de spieren worden zoveel mogelijk ontspannen, maar er is een zeer sterke alertheid in het lichaam en bewustzijn aanwezig. De adem zit laag. Er is veel aandacht voor contact met de grond. Bij een aanval zal de kracht en beweging van de tegenstander worden opgevangen en afgebogen. Anticipatie, contact en gevoel voor de tegenstander zijn kenmerkend
- Waterhouding mentaal: er is een sterk bewustzijn van de eigen ideeën en gevoelens, maar ook aandacht voor die van anderen. Vanuit een gevoel van zelfvertrouwen ontstaat de mogelijkheid en bereidheid met anderen samen te werken en te delen
- Waterhouding sociaal: als waterhouding mentaal. Communicatie en verbondenheid staan hier centraal

Een Rots-en-water les bestaan voor het overgrote deel uit fysieke oefeningen. De oefeningen worden zo gekozen dat een optimale transfer naar meer mentaal en sociaal gerichte vaardigheden mogelijk wordt. In essentie gaat het erom dat de geleerde vaardigheden werkelijk worden geïntegreerd in het persoonlijke denken en doen.

Elke les wordt afgesloten met een kort kringgesprek waarin de leerkracht de verstaalslag maakt naar het dagelijks leven en aansluitend enkele leerlingen laat vertellen wat voor hen in die les van belang is geweest. Het terughalen van informatie en de opgedane ervaringen door het verwoorden ervan is een zeer belangrijk didactisch instrument.

Psychomotorische kindertherapeut

Leerlingen die, ondanks alle inspanningen van de school, vastlopen in hun ontwikkeling en dat in hun gedrag laten zien, komen in aanmerking voor psychomotorische kindertherapie (PMKT).

PMKT heeft als doel de vastgelopen ontwikkeling weer op gang te brengen, waarna ouders en kind weer in staat zijn op eigen kracht verder te gaan. PMKT is een behandelvorm waarbij op methodische wijze gebruik gemaakt wordt van werkvormen gericht op lichaamsbeleving en het handelen in bewegingssituaties. De psychomotorisch therapeut richt zich op de problematiek zoals die naar voren komt in bewegingsgedrag, lichaamstaal, lichamelijke spanningen, lichaamshouding, lichaamssensaties en lichaamsbeleving. Deze aspecten zijn aandachtspunt in de diagnostiek en aangrijpingspunt voor de behandeling.

Op onze school wordt psychomotorische begeleiding gegeven door Pieta Steenbergen.

Als ouder en/of de leerkracht kinderen zien vastlopen in hun gedrag kan het betreffende kind aangemeld worden, via de intern begeleider, voor psychomotorische begeleiding. Eén en ander gaat altijd in overleg met ouders.

Meer informatie over PMT staat op de website van de beroepsvereniging van de Nederlandse Vereniging voor psychomotorische kindertherapie, NVPMT : www.nvpmkt.nl

Schooljaar 2016 - 2017

Binnen onze school zijn voor Rots-en-water-trainingen aan kinderen op dit moment vijf leerkrachten opgeleid. In de nabije toekomst zullen meerdere leerkrachten wellicht de opleiding volgen.

In schooljaar 2016 – 2017 zal de methode in alle groepen worden geïmplementeerd. Alle groepen zullen 2x 5 trainingen krijgen. Hierbij zal worden gestart met algemene lessen. Na drie lessen zal worden ingezoomd op de sfeer en behoefte van de groep. Wanneer, aan de hand van de Basisleerlijn sociaal gedrag, blijkt dat het gemiddelde niveau (P80) van een bepaalde groep niet voldoende is en daardoor spanningen in de groep ontstaan, kan worden gekozen van het voorgaande af te wijken en een Rots en Water interventie te doen. Ook in kleine setting behoort dit tot de mogelijkheden.

Interventie op individueel niveau zal ten alle tijden vooraf met ouders worden besproken.

Bronvermelding

- Rots en Water Schoolbreed
- SLO – sociaal emotionele ontwikkeling
- CED Leerlijn sociaal gedrag
- Website Nederlands Jeugd Instituut